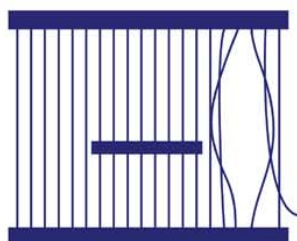

deStilte

lesbrief speelvogels

lesbrief voor de onderbouw basisschool

Deze lesbrief kunt u downloaden op onze website: www.destilte.nl in de sectie educatie

Deze lesbrief bestaat uit verschillende onderdelen.

- Voor leerkrachten een korte inleiding over dans en dansgezelschap de Stilte.
- Informatie over de voorstelling Speelvogels en de makers van de voorstelling.
- Suggesties voor een aantal voorbereidende opdrachten.
- Een veertje en een blaadje
- Een CD met muziekfragmenten van de voorstelling en dieren-geluiden.

Inleiding

Net als volwassenen heeft ieder kind een andere associatie bij het woord dans. Er zijn vele dansvormen. De één denkt aan videoclip, een ander aan discodansen, stildansen, streetdance of aan ballet met tutu en spitzes (speciale schoenen om helemaal op de tenen te kunnen staan). Om de leerlingen goed voor te bereiden op deze voorstelling is het van belang hen kennis te laten maken met moderne dans, de dansvorm van De Stilte.

Van klassiek ballet naar moderne-dans

Tot aan het begin van de 20^e eeuw bestond er in het officiële theater alleen ballet oftewel klassieke dans. Danseressen moesten de indruk geven aan de zwaartekracht te kunnen ontstijgen, licht te zijn als een veertje. Vandaar de spitzen.

Klassieke dans stond en staat voor lichtheid en hoffelijkheid. De dames lieten zich opheffen door sierlijke heren. Sprookjes zoals Doornroosje ('The Sleeping Beauty') werden gekozen om de elegantie van de dansers te tonen: een echte sprookjeswereld.

De pioniers van de moderne-dans in het begin van de 20^e eeuw wilden meer dan sprookjes laten zien. Daaraan droeg zeker ook het begin van de vrouwenemancipatie bij: de vrouw was niet alleen frêle en teder. Onder invloed van de etnische ('primitieve') dans zochten zij meer de 'donkere' thema's op en een vrijere en heftigere uitdrukkingwijze.

Wat in het ballet voor onmogelijk geldt: het rollen op de grond, het bewegen met de heupen, het loszwaaien van het hoofd is in de moderne-dans opvallend aanwezig.

Lichaamstaal

Dans begint bij de taal van het lichaam, een taal die wij aldoor spreken en verstaan, zonder dat we ons daarvan bewust zijn. Wij geven signalen af, ook als wij 'niks zeggen'. Kijken we recht vooruit of kijken we naar de grond. Laten we het hoofd hangen of lopen we met de neus in de wind....

Dansen doen we bewust. De dansers drukken precies uit wat ze met het lichaam willen vertellen.

Dansen is spelen

Dansen is spelen en al spelend krijgt de mens grip op zijn wereld. De Stilte wil kinderen prikkelen om hun éigen verhaal te maken. Het grenzenloze verhaal van de verbeelding. Albert Einstein wist het al: 'logica brengt je van A naar B.

Verbeelding brengt je overal.' Dankzij onze verbeelding kunnen wij ons ook van het onbekende een voorstelling maken.

Dans is communicatie

Dans is communicatie. Door te dansen hoeft een kind zich niet te verslikken in de gesproken taal. De taal van de dans is internationaal.

De Stilte

De Stilte is een dansgezelschap dat moderne-dansvoorstellingen maakt voor kinderen. Het gezelschap is professioneel en wordt structureel ondersteund door de provincie Noord-Brabant en de gemeente Breda. Dagelijks krijgen de dansers hun training: drie keer per week is dat een training in klassieke dans, twee keer per week is dat een moderne danstraining. Als er geen voorstellingen gedanst worden, zijn er repetities in de eigen dansstudio van De Stilte.

Bij De Stilte dansen nu tien dansers: zes dansers komen uit Nederland, één danser komt uit Rusland, één danser komt uit Oostenrijk, één danser komt uit België en één danser komt uit Frankrijk.

De dansers zijn bij De Stilte gekomen omdat zij de besten waren in de audities.

De Voorstelling *Speelvogels*

Uit het persbericht van de voorstelling:

“Een kooitje heeft te maken met een vogel, een stuur met een fiets, een vriendje is je vriendje, een vriendinnetje is je vriendinnetje, het lijkt allemaal zo logisch. Drie dansers bouwen met eenvoudige voorwerpen een wereld die ruimte biedt aan verbeelding en vriendschap. Door de stroom te volgen leren ze de bedding van de rivier kennen.

Kleine oorzaken hebben grote gevolgen.”

Uit een interview over *Speelvogels*:

“Moderne dans heeft een vast publiek”, zegt Timmermans. “Wij kiezen voor iedereen, en iedereen zit een tijd op school. En kinderen zijn een dankbaar publiek.” Daarnaast vindt hij het triest dat mensen bij het woord spel soms niet verder komen dan de associatie drama. “Rampzalig. De primaire speldrift van mensen wordt zwaar tekort gedaan. Ook in het onderwijs wordt spel vaak in een kader weggezet. Terwijl alles van nature doordeesemd is van spel.”

Uit een recensie over *Speelvogels*:

“*Speelvogels* draait om tien vogelkooitjes en grote eieren. Die komen aan het begin van de voorstelling pardoos het podium opgerold, waarna ze in kooitjes worden gevangen. Later zweeft er een ei door de lucht en braakt een danseres een ei uit. Er zitten prachtige choreografische vondsten in deze voorstelling. De pvc-pijpen zijn de ene keer beugels, een andere keer fietssturen; op een fietspomp kun je kennelijk saxofoon spelen; muziek kun je maken met kletsende dijen en een operatiehandschoen kan dienen als uier van een koe.

En dan gaat *Speelvogels* ook nog eens over spelen: twee meisjes doen dat gezusterlijk. Tot er een derde komt. Dan gaat het mis: plaatsen worden bevochten, het spelen krijgt nieuwe impulsen, vriendschappen ontstaan en vallen uiteen. Het sterke is dat Jack Timmermans nergens wil doceren, hij geeft slechts achteloos aan hoe belangrijk spelen is.

Speelvogels is een choreografie die zowel jong als oud aanspreekt. Er wordt prachtig gedanst. Bovendien wordt de spanning 55 minuten lang vastgehouden. Ronduit fraai is het einde, wanneer een vogeltje uit een van de eieren komt. Maar het beestje ontstijgt in een schijnwerper van licht de opgeheven handen van de drie danseressen en valt in fladderende veren uiteen.”

De voorstelling duurt ruim 45 minuten.

Persbericht / Recensie

Op pagina 17 vindt u een persbericht van de voorstellingen.

Op pagina 18 vindt u een recensie van de voorstelling.

Het persbericht (Persbericht SP.doc) en de recensie (Spelen ingenieus in dans verwerkt.doc) zijn te vinden in de bijlage. Je kunt bij beide artikelen een foto plaatsen.

Foto's vindt je op: <http://www.destilte.nl/ds/download/Foto's%20SP/> en je mag zelf kiezen welke foto je waar plaatst.

De makers van de Voorstelling

De choreograaf en bedenker van de voorstelling, Jack Timmermans: houdt met deze voorstelling een pleidooi voor de Homo Ludens, de spelende mens: hij vindt dat er niet genoeg gespeeld kan worden. Spel is de klink van de deur naar creativiteit. In een steeds sneller wordende wereld is creativiteit onontbeerlijk om te kunnen overleven.

Vindt het belangrijk dat zijn voorstellingen ruimte geven aan de fantasie van de kinderen, van het publiek. Het grootste genot is het om als maker dingen over de voorstelling te horen die je zelf niet bedacht hebt.

Bert Vogels is de bedenker en maker van de attributen. Hij is beeldend kunstenaar die gewend is alleen in zijn atelier te werken om pas naar buiten te komen met zijn kunst als het werk 'af' is. Voor *Speelvogels* bleken de losse onderdelen van zijn ontwerpen meer dan voldoende om tot spelen te komen. Voor Bert is dit de eerste dansvoorstelling voor kinderen waar hij aan meewerkt.

Timothy van der Holst heeft de muziek van *Speelvogels* geschreven. Hij heeft onder andere naar de videobeelden van de repetities gekeken en op die beelden de muziek gemaakt, vaak op de seconde nauwkeurig. Timothy, die ook CD's maakt onder de naam Phil Martin, heeft al vaker met De Stilte gewerkt.

Ben Voorhaar en Sabrina Zyla van Karisma Costumes hebben de kostuums gemaakt. De danseressen wilden graag jurkjes en dat zijn het ook geworden. Elk jurkje is net iets anders, omdat ook ieder mens net iets anders is.

Het lichtontwerp is gemaakt door Anne Schwarz en Jack Timmermans.

Vorbereidend gesprek met de kinderen door de leerkrachten

De dansers vertellen hun verhaal zonder woorden, ze maken gebruik van lichaamstaal; wat is lichaamstaal?

Je kunt over lichaamstaal praten, maar je kunt het ook meteen (laten) doen zonder dat je er een klaslokaal voor hoeft om te bouwen.

De leerkracht stelt vragen en laat de leerlingen non-verbale voorbeelden geven:

Voorbeelden van vragen

'Hoe maak ik zonder woorden duidelijk dat iedereen stil moet zijn?'

_'Hoe geef ik aan dat ik ergens iets hoor?' _'Ik hoor iets heel zachtjes...'Ik hoor iets HEEL HARD...' 'SSStttt' Wat doe ik daarbij met mijn handen _Met mijn lichaam_Met mijn gezicht? (Er zijn daarin ook verschillende manieren: met de wijsvinger rechtop tegen de mond of zonder wijsvinger met alleen de tuitende lippen, etc)

'Hoe geef ik aan dat jij moet gaan staan en jij moet gaan zitten?'

'Ik zwaai naar iemand (die er bijvoorbeeld helemaal niet is)' 'ik wil iemands aandacht vangen met zwaaibewegingen' 'Ik zwaai naar iemand die snel voorbij fietst.' Kun je uit mijn gebaren opmaken welke kant hij opging?

Het uiten van emoties doen mensen vaak hetzelfde: als je blij bent, ga je met je lichaam omhoog. (Heel hoog gaat bijvoorbeeld de voetbalsupporter als er een doelpunt gemaakt is.)

Als je verdrietig bent, gaat je lichaam omlaag. (Een voetballer die een strafschop mist zakt helemaal op de grond.)

Als je bang bent, gaat je lichaam naar achteren. Dat kan een heel klein beetje of

heel veel. (Dat je wegrent van schrik.)

Als je heel boos bent, ga je naar voren.

Vraag bijvoorbeeld aan een van de leerlingen te laten zien hoe ze zouden reageren als ze: een mooi cadeau krijgen of als ze : een brief krijgen dat ze niet meer naar school mogen....

Andere vragen ter suggestie:

'Kunnen jullie laten zien wat je doet als je verdrietig bent', 'als je het koud hebt', 'als je het warm hebt.'

'Doet iedereen hetzelfde? Welke verschillen zie je bij elkaar?'

'Loopt een jongen anders dan een meisje?'

'Hoe zit je stoer? Hoe zit je lief?'

'Als jullie willen laten zien dat je goed oplet, hoe gedraag je je dan?'

(U kent uw kinderen het beste. Stel de vragen die u van toepassing vindt op uw kinderen)

Meerkeuzevragen met foto's en geluiden

Speelvogels betekent in het Zuid-Nederlands spelende kinderen. Toch spelen niet alleen kinderen, maar ook vogels een rol in de voorstelling. Met attributen als kooitjes en eieren is dat niet verwonderlijk.

Hieronder treft u een aantal meerkeuzevragen aan die betrekking hebben op afbeeldingen van dieren en dierengeluiden.

In de bijlage van de lesbrief vindt u foto's die u kunt tonen en op de Cd staan geluiden die u kunt laten horen. U kunt de vragen aan de kinderen voorlezen en een foto tonen of een geluid laten horen

Welk dier staat op deze foto?

- A koe
- B paard
- C vogel
- D schaap

Welk dier staat op deze foto?

- A hond
- B kikker
- C beer
- D tijger

Welke vogel staat op deze foto?

- A papegaai
- B merel
- C mus
- D kip

Welke vogel staat op deze foto?

- A parelhoen
- B haan
- C kauw
- D koekoek

Welke vogel staat op deze foto?

- A kip
- B haan
- C kuiken(tje)

CD met geluiden

Bij welk dier hoort dit geluid?

- A koe
- B eend
- C kip
- D paard

Welk dier kan vliegen?

- A schaap
- B poes
- C vogel
- D hond

Welk dier blaft?

- A eend
- B giraffe
- C hond
- D ezel

Welk dier kraait?

- A haan
- B kip
- C poes
- D zwaan

Geluiden maken

Een ezel balkt**Een varken** _____ (knort)**Een vogel** _____ (fluit,zingt)**Een schaap** _____ (blaaf)**Een paard** _____ (hinnikt)**Een hond** _____ (blaft)*Laat door een van de kinderen een van de geluiden maken.**Zou het beest het geluid iets anders maken als hij:**honger heeft/wil spelen/moe is/boos is/verdrietig is?***Meer geluiden****Een uil****Een flamenco****Een geit****Een kikker****Een kip**

Een fiets heeft?

Een stuur
Een zadel
Een ketting met een kettingkast
Een bagagedrager
Trappers
Wielen met spaken
Een rem
Een frame

Een ei hoort bij de volgende dieren:

A vogel
B vis
C krokodil
D slang

En hoort niet bij de volgende dieren:

A koe
B schaap
C paard
D hond
E poes

Welke dieren hebben vleugels?

A vleermuis
B vogel
C vlinder
D bij

Geen vleugels hebben:

A schaap
B aap
Etc.

Opdrachten in het speellokaal

Fietsen

zitten op de plaats:

houdt het stuur vast, breed stuur, smal stuur- 'foto'

knieën optrekken en benen strekken, links, rechts ('fietsen')

lekker in het zonnetje, snel, tegen de wind in, langzaam

stoppen voor het rode licht, GROEN

heuvel op, heuvel af

vooruit komen, achteruit gaan

staan, door de zaal:

grote fiets, stuur vastpakken

afstappen, opstappen

rechte lijnen, bochten, vierkanten, cirkels

achter elkaar fietsen, naast elkaar fietsen

door elkaar heen, voor elkaar stoppen

suggesties: speel met de snelheid en stops; speel met de energie, zwaar-licht, en met de richtingen. "Goed kijken waar je fietst." Je kunt stoer fietsen, voorzichtig, samen dezelfde kant opgaan, hetzelfde tempo rijden.

Zweven (een veertje dat naar beneden dwarrelt als voorbeeld)

Op eigen plaats in de ruimte:

zeer licht deinen, zweven

blazen, jezelf in de lucht houden

van links naar rechts, langzaam naar de grond

zachtjes op de grond terechtkomen

allerlei verschillende houdingen op de grond maken

Vliegen

vanaf de grond met de armen als vleugels

met klapwiekende vleugels omhoog komen,

grote vleugels, kleine fladderende vleugeltjes,

bochten maken door de vleugels te gebruiken,

laag en hoog vliegen,

zweven met de armen wijd

het geluid van de wind om je heen maken

suggesties: langzaam, beheerst, of klein als een jong vogeltje, van heel groot naar heel klein, omhoog en omlaag gaan, de wind laten horen

De muziek van de voorstelling heeft energieke muziek die aansluit bij het fietsen en ook het geluid van de wind die de suggestie van het zweven en vliegen kan stimuleren.

Een tip is dat u een ballon opblaast en de lichtheid daarvan demonstreert. Of u geeft alle kinderen een ballon en u laat hen deze met beide handen om als een ware ballonvaarder in de lucht te blijven.

vogel

kikker

papegaai

parelhoen

kuiken

Persbericht

Breda, 10 oktober 2005

Speelvogels in hun vlucht naar nieuwe werelden

In het Zuid-Nederlands zijn Speelvogels spelende kinderen. Een prachtig woord voor een prachtig gebeuren: kinderen die spelen.

En of een kind nu alleen speelt of met anderen: in dat spel krijgt de werkelijkheid een gezicht.

In Speelvogels van De Stilte betreden drie dansers het speelveld om in het spel hun plaats te veroveren, hun verbeelding te delen en hun vriendschap te bevestigen. Relaties worden op de proef gesteld, keuzes worden afgedwongen, want het getal drie eist zijn tol.

Terwijl vriendschappen worden opgebouwd, verbroken en opgepakt, ontvouwt zich op het podium een subtiel spel met voorwerpen die in handen van de spelers een nieuwe betekenis krijgen. Met de nodige creativiteit weten de drie dansers met elkaar in harmonie te komen op hun tocht door meerdere werelden die ze zelf tevoorschijn roepen. Door de stroom te volgen leren ze de bedding van de rivier kennen.

De voorwerpen zijn speciaal voor deze voorstelling bedacht en gemaakt door beeldend kunstenaar Bert Vogels. De muziek is 'op maat' gecomponeerd door Timothy van der Holst. De kostuums zijn ontworpen door Karisma Costumes.

Choreografie: Jack Timmermans.

De voorstelling wordt gedanst door Judy Lijdsman, Doris Madreiter en Femke Somerwil.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

De Stilte

Jan Baanstra

Postbus 7211

4800 GE Breda

T: 076-5138125

E: Jan@destilte.nl

W: www.destilte.nl

Recensie

Spelen ingenieus in dans verwerkt

Brabants Dagblad - maandag 7 november 2005

door Rinus van der Heijden

Spelen. Dat was voor Jack Timmermans de bron om zijn nieuwste choreografie 'Speelvogels' te creëren. Zijn gezelschap de Stilte bracht het werk gisteren in Breda in première.

Zijn de drie vrouwelijke uitvoerders nu aan het spelen, of aan het dansen? Die vraag stel je je voortdurend bij 'Speelvogels'. Het is het grootste compliment dat je Timmermans kunt geven, want hij bedacht 'Speelvogels' voor kinderen vanaf vier jaar. Zij maken hier spelenderwijs kennis met de dans.

'Speelvogels' - Brabants voor 'spelende kinderen' - is gemaakt met minimale middelen. Begrijpelijk, omdat Timmermans net als een aantal andere dansmakers, buiten de subsidieboot is gevallen. Maar die bijna aandoenlijk middelen als pvc-buizen en een oude emmer, zijn uiterst functioneel, juist door hun eenvoud.

'Speelvogels' draait om tien vogelkooitjes en grote eieren. Die komen aan het begin van de voorstelling pardoes het podium opgerold, waarna ze in kooitjes worden gevangen. Later zweeft er een ei door de lucht en braakt een danseres een ei uit. Er zitten prachtige choreografische vondsten in deze voorstelling. De pvc-pijpen zijn de ene keer beugels, een andere keer fietssturen op een fietspomp kun je kennelijk saxofoon spelen muziek kun je maken met kletsende dijen en een operatiehandschoen kan dienen als uier van een koe.

En dan gaat 'Speelvogels' ook nog eens over spelen: twee meisjes doen dat gezusterlijk. Tot er een derde komt. Dan gaat het mis: plaatsen worden bevochten, het spelen krijgt nieuwe impulsen, vriendschappen ontstaan en vallen uiteen. Het sterke is, dat Jack Timmermans nergens wil doceren, hij geeft slechts achteloos aan hoe belangrijk spelen is.

'Speelvogels' is een choreografie die zowel jong als oud aanspreekt. Er wordt prachtig gedanst. Bovendien wordt de spanning 55 minuten lang vastgehouden. Ronduit fraai is het einde, wanneer een vogeltje uit een van de eieren komt. Maar het beestje ontstijgt in een schijnwerper van licht de opgeheven handen van de drie danseressen en valt in fladderende veren uiteen.

Hoe is het mogelijk dat door het schrappen van subsidie dit gezelschap ten dode lijkt opgeschreven. Je reinste artistieke kapitaalvernietiging.

